

Sygn. akt III CSK 179/16

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku K. B.
przy uczestnictwie Gminy Miejskiej K.
o zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 września 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 18 listopada 2015 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni K. B. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 18 listopada 2015 r., oddalającego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 6 maja 2015 r., którym oddalono wniosek o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej obciążającej nieruchomości stanowiącą własność Gminy Miejskiej K., polegającej na prawie korzystania z części tej nieruchomości stanowiącej pas drożny o szerokości 4 m w celu przechodu i przejazdu do garażu nr [...] usytuowanego w budynku przy ul. S. oznaczonym nr (...), na którym znajduje się trwała betonowa nawierzchnia.

Sąd Najwyższy, oceniając – na podstawie art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. – skargę kasacyjną z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Ustawodawca, wprowadzając skargę kasacyjną jako nadzwyczajny środek prawny służący od prawomocnych orzeczeń, podkreślił, że jej celem jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rolą nie jest korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. Ocena podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania następuje w ramach tzw. przedsądu. Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należyte umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, i przyjmuje ją do rozpoznania, jeżeli jest spełniona przynajmniej jedna z nich. Kognicja Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania jest ograniczona i nie obejmuje oceny zasadności podstaw skargi kasacyjnej, zastrzeżonej dla Sądu orzekającego w innym składzie.

W art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przewidziano wymaganie przytoczenia i odrębnego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania. Wnioskodawczyni oparła wniosek na przyczynach wskazanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Istotne zagadnienie prawne sprowadzać się ma, jej zdaniem, do konieczności wyjaśnienia: (a) czy w stanie faktycznym sprawy, odmiennym jak stanowiącym podstawę wydania uchwały Sądu Najwyższego sygn. III CZP 10/11, jej treść może stanowić wystarczającą podstawę oddalenia apelacji bez ustalenia istnienia lub nieistnienia ustawowych przesłanek zasiedzenia służebności oraz bez rozważenia okoliczności przemawiających za odstąpieniem od zasady przyjętej w uchwale w kontekście dopuszczonych w niej wyjątków i innych orzeczeniach, (b) czy wykonanie trwałego i widocznego urządzenia przez posiadacza służebności gruntowej zawsze jest warunkiem koniecznym do zasiedzenia przez niego służebności, czy też niewykonanie takiego urządzenia przez posiadacza w określonych przypadkach nie stanowi przeszkody do nabycia służebności przez zasiedzenie w kontekście wyjątków dopuszczonych w uchwale i innych orzeczeniach, (c) jak należy interpretować korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia przez posiadacza służebności, w sytuacji gdy to nie on je wznosił, w sposób szczególny, zwracający uwagę właściciela nieruchomości na charakter posiadania osoby korzystającej z takiego urządzenia, tj. jakie kryteria należy stanowić przy ustalaniu tej okoliczności, (d) jak daleko w kontekście uchwały III CZP 10/11 sięgać ma konstytucyjnie gwarantowana ochrona własności, a w szczególności czy prawo to, przy całkowitej bierności właściciela wyrażającej się w niewykonywaniu przez niego przez dziesiątki lat żadnych uprawnień właścicielskich przy jednoczesnej wiedzy o korzystaniu przez inne osoby z trwałego i widocznego urządzenia znajdującego się na jego gruncie w zakresie odpowiadającym służebności i temu nie przeciwdziałała, zasługuje w dalszym ciągu na ochronę, czy też można przyjąć, że godzi się on z możliwością ograniczenia jego prawa, (e) czy korzystanie przez posiadacza z zastanego już przez niego, trwałego i widocznego urządzenia zajmującego niemal całą powierzchnię działki w sposób odpowiadający treści służebności gruntowej przez okres prawem wymagany przy jednoczesnej wiedzy właściciela o tym fakcie i przy braku jakiegokolwiek działania (przeciwdziałania) w celu ochrony własności daje mu możliwość nabycia prawa służebności przez zasiedzenie. Zgodnie z utrwalonym

stanowiskiem judykatury powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12 – nie publ.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12 – nie publ.). Wspomniane wątpliwości muszą pozostawać w związku z rozstrzygnięciem sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11), który powinien wynikać z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, ale nie mogą się do niego ograniczać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy bowiem postawić w sposób tak ogólny i abstrakcyjny, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego danej sprawy (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 – nie publ.). Kolejnym niezbędnym elementem uzasadnienia tej przesłanki jest wskazanie przepisu prawa, który wzbudził poważne wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II PK 257/13, nie publ.) oraz różnych możliwych sposobów jego interpretacji, wskazanych w judykaturze lub piśmiennictwie, ponadto zajęcia przez skarżącego stanowiska co do przyczyn wadliwości zaskarżonego orzeczenia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2013 r., III SK 54/12, nie publ.). Wymagania tego nie można zastąpić postawieniem samych pytań do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, nie publ.) Zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie zajął jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem lub gdy zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5). Tak oznaczone wymagania przyczyny wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. nie zachodzą. Po pierwsze – oczywiście chybiające jest twierdzenie, że uchwała Sądu Najwyższego stanowi wystarczającą podstawę rozstrzygnięcia (tu: oddalenia apelacji). Sąd drugiej instancji przytoczył podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazując, że nie zostały spełnione ustawowe przesłanki zasiedzenia służebności wskazane w art. 292 k.c. Jego treść nie pozostawia wątpliwości, że wyłączną normatywną przesłanką zasiedzenia (podkreśloną zwrotem „tylko w wypadku”) jest posiadanie polegające na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Dopiero zagadnienie, czy przepis wymaga, by trwałe i widoczne urządzenie zostało wykonane przez posiadacza służebności objęte jest jego interpretacją. Podkreślić należy, że stanowisko judykatury w tym zakresie wynika nie tylko z powołanej w skardze uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11(OSNC 2011, nr 12, poz. 129) ale i licznych innych orzeczeń (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2004 r., I CK 434/03, z dnia 29 maja 2000 r., III CKN 742/98, z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 543/97, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1974 r., III CRN 94/74, OSNC 1975, nr 6, poz. 94). Stanowisko to podzielił Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 25 maja 1999 r., SK 9/98 (OTK 1999, nr 4, poz. 78). Trafnie podkreślono, że tylko w takim wypadku wspomniane urządzenie będzie ostrzeżeniem dla właściciela, że stan istniejący na gruncie może prowadzić do ograniczenia jego prawa. Odmienne stanowisko, tj. że nabycie służebności gruntowej polegającej na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia nie jest wyłączone z tego względu, że urządzenie to zostało wykonane i przez właściciela nieruchomości obciążonej ma charakter odosobniony i wyrażone zostało w przeszłości (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2002 r., V CKN 972/00, OSP 2003, nr 7-8, poz.100, z dnia 27 stycznia 2006 r., III CSK 38/05, OSP 2006, nr 10, poz.114, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1974 r., III CRN 94/74, OSNC 1975, nr 6, poz. 94). Brak zatem podstaw do przyjęcia istniejącej rozbieżności wykładni. Po drugie – powoływana uchwała ma charakter abstrakcyjny i nie odnosi się do indywidualnego stanu faktycznego, zatem bezprzedmiotowe jest wykazywanie odmienności stanów faktycznych. Po trzecie –

skarżąca tak zestawiała zindywidualizowane elementy stanu faktycznego i ukierunkowała je, że rozstrzygnięcie przedstawionych zagadnień musiałoby być jednocześnie rozstrzygnięciem merytorycznym sprawy zgodnym z jej oczekiwaniem. Takiemu rozumieniu pojęcia istotnego zagadnienia prawnego sprzeciwia się nie tylko treść art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. ale i istota nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Potwierdzenie tak sformułowanego zagadnienia oznaczałoby przesądzenie rozstrzygnięcia już na etapie przedsądu.

Przyczyna kasacyjna oparta na art. 398⁹ § 1 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. sprowadza się to twierdzenia, że „zgłoszone zagadnienia implikują również konieczność dokonania uzupełniającej wykładni art. 292 k.c.”. Tymczasem, istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa – mimo wystąpienia takiej potrzeby – nie doczekał się wykładni albo że niejednolita jego interpretacja wywołuje w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych rozbieżności w judykaturze, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ.; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ.; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ.; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, nie publ.; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, nie publ.). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności, zawierającej omówienie, na czym polegają wątpliwości interpretacyjne i przytoczenia odpowiednich orzeczeń (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, nie publ.; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, nie publ.; z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, nie publ.; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009, nr 3-4, poz. 43; z dnia 19 października 2006 r., IV CSK 246/06; z dnia 30 maja 2005 r., I PK 23/05, nie publ.). Motywy przedstawione przez skarżącą nie odpowiadają powyższym wymaganiom.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) występuje wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia

Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, nie publ.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, nie publ.). Skarżący powinien nie tylko przywołać konkretne przepisy prawa, którym jego zdaniem Sąd drugiej instancji uchybił, ale także przytoczyć odpowiednią jurydyczną argumentację odnoszącą się do oczywistości ich naruszenia. W niniejszej sprawie wnioskodawczyni poprzestała na powołaniu wskazanej podstawy, ale jej w ogóle nie uzasadniła. Wykorzystanie motywów odnoszących się do pozostałych przyczyn, z uwagi na ich odrębność i ustawowy wymóg zamieszczania w skardze samodzielnego uzasadnienia (art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jest niedopuszczalne. Tym samym twierdzenie o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie wymaga zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. *a contrario* odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.